

بیرق در افغانستان

مردم افغانستان از زمان قدیم بیرق را می شناختند و نام آن در زبان اوستا "درفشه" بود که در دری درفش گردید.

بموجب خدای نامه قدیم یا شاهنامه فردوسی:

۱. درفش زال حکمدار زابل: سپید باشکل سیمرخ.

۲. درفش رستم: شکل اژدها داشت بر سر نیزه آن شیر زرین سر.

۳. درفش فرامرز پسر رستم اژدهای هفت سر.

۴. کاویانی درفش که مردی آهنگر بنام کاوه از ستم باد شاه ضحاک بستوه آمد و پوست آهنگری خود را بر سر چوبی بست و قیام خود را آغاز کرد، تا که مردم به دستور او برخاستند و پادشاه ظالم را کشتند و این درفش را که نشانه ظفر بر ظالم بود بعد ها به زر و گوهر بیا راستند و در ایام صلح و جنگ می افراشتند و تا عصر اسلامی باقی بود و فردوسی رنگ آنرا زرد و سرخ و بنفش گفته.

۵. کتاب اوستا (حدود ۱۰۰۰ قبل از میلاد) بلخ را شهر درفش های بلند می شمارد که این بیرق های بلند تا عصر یاقوت (حدود ۶۰۰ قمری) هم وجود داشت و بقول او در کنار آموهم دیده می شدند. و غالباً رنگ آنها سبز بود و نشان آنها معلوم نیست و اکنون نشانه آن جنده سخی در مزار شریفست.

در کتاب قدیم مهابهارته هند نیز آمده که دختر یا ماحکمدار باختر بیرقی داشت برنگ پر طاوس. منصوب بر نیزه سه سر که بران علایم آفتاب و ماه دیده می شد. و همین علایم در دوره اسلامی بشکل شعاع مدور در نشانهای دولتی بطور معنعن آمده است. در دوره کوشانی افغانستان نیز آفتاب و ماه بحیث ایزدان و معبودات در pantheon فرهنگ کوشانی شامل بوده و بر سکه های شاهان کوشان شکل آنها منقوش است که سمبولهای دینی بوده اند، نه سیاسی و ملی.

بیرق عصر اسلامی

در قرن هشتم میلادی فاتحان عرب به سرزمین خراسان رسیدند و درینجا ملوک طوایف از قبیل شیران و کابل شاهان و رتیلان و شاران و شنسیان و فریغونیان و باین جوران و تگینان وغیره حکمرانی داشتند، که

بقایای شهزادگان کوشانی و هفتلی بوده اند و بفرهنگ مشترك خراسانی + هندی + یونانی تعلق داشتند و بیرق های آنان هم همان بوده که در بیان دوره قبل از اسلام ذکر رفت.

اما در عصر اسلامی : نخستین درفش ملی در خراسان آزاد از طرف ابو مسلم قاید بزرگ خراسان روز (۲۵) رمضان ۱۲۹ق ۷۲۶م در لشکرگاه سپید رنگ خرقان افرشته شد. اول بر نیزه ۱۴ زرعی بنام ظل. دوم بر نیزه ۱۳ زرع بنام سحاب.

رایت ظل برنگ سیاه که علامت خلافت عباسیان بود از طرف ابراهیم امام به ابومسلم فرستاده شده بود، که چندین گز کرباس سیاه با نامهای الله و محمد بر نیزه نصب بود و بدینطور بعد از آن هم تا عصر غوریان در مدت پنجمصد سال " بیرق خراسان" با رنگ و علایم مذکور از دربار خلافت بغداد به حکمرانان خراسان فرستاده می شد که علامت شناسایی دربار خلافت از حکمداران اینجابه القاب قسیم امیر المؤمنین و ملك الشرق وغیره بود.

بیرق های سامانیان (حدود ۳۰۰ق) و غزنویان (حدود ۴۰۰ق) و غوریان و سلجوقیان (حدود ۵۰۰ق) رنگ سیاه یا سبز داشت و نشان آن در عصر غزنویان سر شیر و چند شمشیر و بالای آن مانند عصر کوشانیان يك هلال بود. فرخی خطاب به سلطان محمود گوید:

ماه منیر صورت ماه درفش تو روز سپید سایه چتر سیاه تو
مورخ عصر غوریان منهاج سراج تصریح میکند که غوریان دو رنگ بیرق داشتند: سیاه بر دست چپ و سرخ بر دست راست.

در عصر بعد از احمد شاه درانی بیرق های افغانی سیاه یا سبز و سرخ و سپید بوده که گاهی شکل شمشیر و ستاره با نام الله و محمد و کلمه طیبه و آیات قرآنی نصر و ظفر بران می نوشته اند. پس از جنگ اول افغان و انگلیس امیر شیرعلی خان نشان دولت را آفتاب (شمس النهار) بین دو شیر شمشیر دار قرار داده بود. که بر صفحه اول جریده رسمی و بر تکت های پوسته وغیره منقوش است، ولی بر اعلام سیاه عساکر کلمه طیبه و نامهای چهار یار می نوشتند.

تا که در اواخر قرن نوزدهم امیر عبدالرحمن بر بیرق سیاه دولتی محراب و منبر را با شمشیر و قرآن در بین اشعه آفتاب که سمبول دولت خراسان و مطلع شمس بود قرار داد و بر سکه او هم همین شکل منقوش است و محراب و منبر را از شکل بنای مرقد علی رض در مزار شریف گرفته بود. که تا اواخر عصر امانی ادامه داشت و رنگ بیرق دولتی سیاه و از بیرق شاهی سرخ بود.

در لویه جرگه ۱۳۰۷ش هنگامیکه اعلیحضرت امان الله خان پادشاه مردم دوست افغانستان به شدت حرکت اصلاحی خود را آغاز کرد نشان دولت را هم تجدید نمود و از لویه جرگه افغانی تصویب گرفت بدین شکل:

در بین خوشه های گندم که علامت زراعتی بودن مملکت و تارج احمد شاه درانی بود، آفتاب طالع را با اشعه گسترده بالای کوه نشان میداد که هم علامت قدیم خراسان و هم طلوع حرکت جدید در کشور کوهسار بود، ولی بالای همه در اشعه تابناک کلمات (الله _ محمد) هم دیده می شد.

امان الله خان در مجلس لویه جرگه شرح داد که سه رنگ (سیاه _ سرخ _ سبز) این بیرق نشان دهنده دوره سابق (سیاه) و غلبه استعمار بر مملکت است و بعد از آن ملت افغان برای بازیابی استقلال خون ریختانده که رنگ سرخ نشانی آنست. و اکنون بعد از حصول استقلال دوره سر سبزی و نهضت جدید (رنگ سبز) است.

اما این حرکت اصلاحی آن افغان وطن خواه مانند اصلاحات دیگرش مورد پسند عامه نشد و یکی از علل سقوط و ناکامی او گردید.

همین بود که لویه جرگه ۱۳۰۹ ش این علامت نشان دولتی را واپس به همان محراب و منبر سابقه با دوام سه رنگ (سیاه _ سرخ _ سبز) تبدیل داد. که تا ایام سقوط شاهی دوام یافت و وقتی که سردار داود خان در سنه ۱۳۵۳ ش عقاب را بران قرار داد، موجب ناخوشی مردم گردید، و می گفتند: همین تیپوس منحوس سر او را خورد.

سماع و مشاهده نویسنده این مقاله چنین است که علامت شیر شمشیردار را بر بیرق امیر شیر علی خان مردم افغانستان نه پسندیدند و آنرا موجب زوال دانستند. بعد از آن تبدیل محراب و منبر از طرف امان الله خان نیز موجب ناخوشی و حتی شورش مردم و سقوط او گردید که من بچشم خود علایم مخالفت مردم را در آن عصر دیده ام.

بعد از این دو عواقب داودی را هم دیدیم . که هر یکی از این وقایع تاریخی البته عوامل جدی دیگری هم داشته. ولی یکی از سبب های ناخوشی مردم که همواره عوامل پوشیده وزیر پرده ناراضی ها رامی بینند. همین تبدیل شکل و رنگ بیرق بوده است.